

ASUTAWA KOGU PROTOKOLLIDE

LISAD.

—

III ISTUNGJÄRK.

—

20. jaanuarist 1920. a. — 26. märtsini 1920. a.

Lisa nr. 1.

Eesti sotsiaaldemokraatliku
töölise partei Asutawa
Kogu rühma ettepanek.

MÄÄRUS WÄIKEMAAPIDAJATE RENDILEPINGUTE PIKENDAMISE KOHTA.

§ 1. Rendilepingud, mis lõpewad käesolewa majandusaasta jooksul ehk on waremalt lõppenud, kuid ajutise walitsuse 21. märtsi 1919. a. määrusega pikendatud, loetakse pikendatuks kunni 1. maini 1921. a. nende maatükkide kohta, mis Asutawa Kogu poolt 10. okt. 1919. a. wastuwõetud maaseaduse põhjal riigile wõõrandamata jäänud maade omanikkude poolt koha osadena välja renditud, kui väljarenditud osa põllumaa suurus mitte ei ulata üle 5 dessatiini, ja kui need lepingud on tehtud maatükkide kohta väljaspool linna piire ja kui selle pikendamise kohta rentnik on oma soowi awaldanud rendileandjale 1. aprilliks 1920. a.

§ 2. Pikendamata jääwad rendilepingud: 1) sõdurite omanduseks olewate maatükkide kohta, kui need sõdurid wäest wabanedes neid maatükkisid ise tegelikult pidama hakkawad, millest nad on teatanud rentnikule 1. aprilliks 1920. a., ja kui neil peale lepingualuse maa põllumajapidamist ei ole, 2) kui rendileandjal enesel peale lepingualuse maa teist põllumajapidamist ei ole, 3) kui rentnik riigimaade saajate nimekirja enne 1. aprilli 1920. a. on üles wõetud maaseaduse § 20 põhjal, 4) kui rentnik salawiinapõletamise ehk müümise pärast on seaduslikus korras karistatud.

§ 3. § 1-ses tähendatud pikendatud lepingute järele määratakse rent kindlaks rendileandja ja rendilewõtja wahel kokkuleppe teel, mis juures rendilepingus ettenähtud rahalisi kohustusi, välja arwatud awalikud maksud, lubatud on kõrgendada:

1) kunni 5-kordse määrani, kui leping on tehtud enne 23. aprilli 1917. a.;

2) kunni 2-kordse määrani, kui leping on tehtud enne 23. aprilli 1918. a.;

3) kunni 1½-kordse määrani, kui leping on tehtud enne 23. aprilli 1919. a.

Märkus I: Käesolewa paragrahwi põhjal rendi määramise juures arwa-

takse 1 Wene rubla = 1 Eesti mark ja 1 Ülem-Ida rubla = 2 Eesti marka.

Märkus II: Natuuras maksetaw rent kõrgendamise alla ei käi.

Lisa nr. 2.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

MÄÄRUS SUNDUSLIKKUDE METSATÖÖDE KOHTA.

§ 1. Hädatarwiliku hulga kütte- ja wäljaweomaterjaali walmistamiseks on Wabariigi Walitsus õigustatud 1920. aasta jooksul talwekuudel kunni 15.000 meest ja muudel kuudel kunni 10.000 meest metsatöödele kutsuma.

Tä h e n d u s. Metsatööde hulka arwatakse ka suwised turbalõike- ja õlikiwikaewamise tööd.

§ 2. Sunduslikkudele metsatöödele kutsutakse mehed kõigist linnadest ja maakondadest ühtlasel alustel.

§ 3. Sunduslikkudele metsatöödele kutsutakse töowõimulised mehed 20—50 aastani, kellel kindel kutsetöö puudub. Töökutsest wabastatakse mehed, kes oma terve tööjuga oma ehk wõõras majapidamises põllutöö, käsitöö, tööstuse ja kaubanduse alal tegewad on, kes riigi ehk omawalitsuse teenistuses seisawad ehk haritud erikutset tegelikult täidawad, nagu arstid, adwokaadid, inseneerid j. t.

§ 4. Metsatööde kohustus ulatab kunni 2 kuuni ehk wastawa töö hulgani.

§ 5. Sunduslikul metsatööl olijatele antakse rahwawäelase moon warustuswalitsuse hinnaga. Tasumaksmine sünnib tükitöö süsteemi järele, kohaliku metsa ja maapinna tingimisi silmas pidades, küttesekkomitee poolt kokkuleppel riigitööde kaitse kommissariga määratud hindade järele.

§ 6. Sunduslikkude metsatööde kohustus käib meeste kohta Eesti wabariigi piirides riigialamluse peale waatamata.

§ 7. Sundusliku metsatöö kutse täitmata jätmise eest karistatakse süüdlasi administratiiw korras wangistusega kunni 6 kuuni ehk rahatrahwiga kunni 50.000 margani, mis juures mõlemad karistusi korraga wõib määrata ja süüdlased sunnifeel metsatööle saadetakse.

Lähemad määrused karistamise kohta annab Wabariigi Walitsus.

§ 8. Tarwilikud korterid sunduslikkude metsatööde tegijatele muretseb kohalik omawalitsus, tarbekorral rekwiisitsiooni teel.

§ 9. Sunduslikkude metsatööde korraldamine jääb Wabariigi Walitsuse hooldeks, misjuures ära võib kasutada riigi kodanlisi ja sõjawäe-, kui ka omawalitsuse asutusi.

Lisa nr. 3.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

AJUTINE MÄÄRUS

WABARIIGI WALITSUSE WOLITUSTE KOHTA ELUKALLIDUSE JA KÜTTEKITSIKUSE KÕRWALDAMISEKS.

§ 1. Wabariigi Walitsus on õigustatud 1920. aasta jooksul sunduslikke määrusi välja andma:

a) toidu- ja tarbeainete müügi ja ostu, hindade, kokkuwõtmise ja jaotamise kohta;

b) kütteinete ja wäljawaopuude muretsemise, nagu metsaraiumise, turbalõikamise, õlikiwikaewamise, puude ja turba wedamise sunduslikkuse asjus;

c) toidu- ja tarbeainete sundusliku omandamise asjus Wabariigi Walitsuse poolt määratud hindadega.

§ 2. Wabariigi Walitsus on õigustatud kõikidele, kes § 1. tähendatud sunduslikke määrusi mitte korralikult ei täida, administratiivses korras karistusi peale panema kuni 1 aasta arestini, 1 aasta wangistamiseni ehk 100.000 marga rahatrahwini, misjuures mõlemaid karistusi koos võib määrata.

§ 3. Wabariigi Walitsus on õigustatud kõiki riigi-, kui ka omawalitsuse esitajaid ja ametnikke, kes sunduslikkude määruste elluviimisel oma kohust ei ole täitnud, administratiivses korras ajutise määruse maksuse ajaks ametist kõrvaldama ja tarbekorral wastutusele wõtma, nende asemele kohusetäitjaid määrates.

§ 4. Wabariigi Walitsus on õigustatud oma wolitusi selle ajutise määruse §§ 2. ja 3. piirides edasi andma täielikult ehk osaliselt.

Lisa nr. 4.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

RAHWAWÄELASTE JA NENDE PEREKONDADE PENSIONI SEADUS.

I. Üleüldised määrused.

§ 1. Selle seaduse põhjal riigilt pensionisaamise õigus on:

a) rahwawäelastel, kes rahu- ehk sõjaajal oma töowõime on kaotanud kas saadud haawade, wäliste wõi sisemiste wigastuste ehk haiguste tõttu, kui need haawad, wigastused ehk haigused wäe-teenistuse täitmisest olenewad;

b) eelmises (a) punktis nimetatud isikute leskedel ja isata-emata waestelastel.

§ 2. Pensioni ülemmääraks teatawas maakohas on selle maakoha jaoks kindlaksmääratud tööliste palgatariifi alama liigi palgamäär.

§ 3. Eelmises (2) paragrahwis nimetatud pensioni ülemmäär üksikute maakotade jaoks kinnitab komisjon, mis koos seisab: töö- ja hoolekande-, sõja- ja rahaministeeriumide ning riigikontrolli esitajatest.

§ 4. Pensioni wäljaandmine kuulub töö- ja hoolekandeministeeriumi wõimkonda ning sünnib tema arwel.

§ 5. Kõik pensioniküsimusse puutuw kirjawahetus ja tunnistused on tempelmaksust wabad.

§ 6. Pensionirahast wõla kustutamiseks ehk nõudmiste rahuldamiseks maharwamisi ei tehta.

§ 7. See seadus loetakse makswaks 11. nowembrist 1918. a.

II. Rahwawäelaste pension.

§ 8. § 1. p. a nimetatud pensioniõiguslikud rahwawäelased jagunewad pensionisaamiseks oma töowõimekaotuse protsendi järele wiide järku:

I järk — rahwawäelased, kes 100% töowõimest kaotanud ja alalist kõrwalabi tarwitawad, saawad täie pensioni (§ 2) ning peale selle weel teenija palkamiseks 25% pensionist;

II järk — rahwawäelased, kes 100% töowõimest kaotanud, kuid alalist kõrwalabi ei tarwita, saawad täie pensioni;

III järk — rahwawäelased, kes 60% kuni 100% töowõimest kaotanud, saawad $\frac{3}{4}$ täiest pensionist;

IV järk — rahwawäelased, kes 40% kunni 60% töowõimest kaotanud, saawad $\frac{1}{2}$ täiest pensionist;

V järk — rahwawäelased, kes 10% kunni 40% töowõimest kaotanud, saawad $\frac{1}{4}$ täiest pensionist.

§ 9. Pension määratakse kas elu- aegne wõi tähtaegne, pensionääri töowõime kaswamise wõimaluse järele.

§ 10. Teenistuse täitmisest olenewate wigastuste wõimalikult täpipealseks registreerimiseks tähendawad kõik asutused, millega rahwawäelane wäeteenistuses wiibides kokku puutub, nagu sõjawäeosad, kõiksugu arstlikud asutused, sidumiskohad, sanitäär- ja soomusrongid jne. „rahwawäelase märkraamatu“ wastawasse lahtrisse üles teated, mis selgitawad rahwawäelase pensionisaamise õigust. Sarnase märkraamatu puudumise korral rahwawäelasel annawad mainitud asutused rahwawäelasele määratud wormi järele tunnistuse rahwawäelase haawade, wigastuste ja haiguste ning nende tekkimise põhjuste ja aja üle. Samad teated hoitakse tähestiku järjekorras ka neis asutustes alles ja saadetakse sealt wastawatele maakonnawalitsustele.

§ 11. Kõik rahwawäelased, kes teenistuses saadud haawade, wigastuste ehk haiguste tagajärjel sõjawäest lahkuwad, waadatakse wäeosa arstliku komisjoni poolt läbi, kes nende pensioniõigused ära määrab.

§ 12. Rahwawäelased, kes oma töowõime kaotanud peale sõjawäest wabastamise, kui aga selle kaotuse põhjuseks olid wäeteenistuses saadud haawad, wigastused ehk haigused, ehk kes mõnedel põhjustel eelmises paragrahwis mainitud wiisil üle waadatud ei ole, wõiwad 3 aasta jooksul pärast wäeosast lahkumist end pensionisaamiseks maakonna rahwawäe komisjonis läbi waadata lasta, kusjuures see komisjon selgusele peab jõudma töowõime kaotuse põhjuste üle.

Märkus. Kui rahwawäelane ei wõi arsti poolt konstateeritud terwisliku seisukorra pärast isiklikult läbiwaatusele ilmuda, toimetab läbiwaatust rahwawäelase wiibimise kohas maakonna rahwawäe komisjoni poolt seks komandeeritud arst.

§ 13. Arstliku läbiwaatuse tagajärjest seatakse läbiwaataja asutuse poolt (§§ 11 ja 12) põhjalik akt kokku, mis andmeid sisaldab selle kohta, kui suur on

pensioninõudja töowõime kaotuse protsent, haiguse liik ja haiguste ning kehaliste puuduste tabeli paragrahw, mille alla läbiwaadataw oma terwisliku seisukorra järele kuulub. Samuti tähendatakse aktis ära, kas töowõime kaotus jäädaw wõi ajutine. Kui töowõime kaotus ajutine, tehakse aktis märkus, millal läbiwaadataw uuele läbiwaatusele peab ilmuma. See tähtaeg ei tohi mitte warem, kui ühe aasta ja mitte hiljem, kui kolme aasta pärast olla, läbiwaatamise päewast arwates (§ 25).

§ 14. Järktabelid nende haiguste ja kehaliste puuduste üle, millest töowõime kaotus oleneb, ja juhatuskirjad arstidele nende tabelite tarwitamise kohta seab kokku töö- ja hoolekandeministeerium ühes sõjaministeeriumiga, andmete põhjal, mis sõjawäe terwishoiuwalitsuse nõukogu annab, ja awaldatakse „Riigi Teatajas“.

§ 15. § 13. mainitud akti saadab läbiwaatamist toimetanud arstlik komisjon töö- ja hoolekandeministeeriumi; ärakirjad sest aktist antakse pensioninõudjale ja saadetakse selle maakonna- ehk linnawalitsusele, kus pensioninõudja elutseb.

§ 16. Maakonna- ehk linnawalitsus, pärast eelmises (15) paragrahwis mainitud akti ärakirja kättesaamist, teeb omal järgmisel koosolekul otsuse pensioni määramise wõi mittemääramise kohta.

Märkus. Maakonna- wõi linnawalitsuse otsus antakse pensioninõudjale kirjalikult teada.

§ 17. Rahwawäelasele, kelle pensionisasi maakonna- ehk linnawalitsuses arutamisele tuleb, antakse asja arutamise päewast teada ja ta wõib isiklikult asja arutamisel seletusi anda.

§ 18. Maakonnawalitsuse otsuse peale wõib pensioninõudja kaebtust tõsta töö- ja hoolekandeministeeriumis kahe nädala jooksul, otsuse teadaandmise päewast arwates. Töö- ja hoolekandeministeeriumi otsus on lõplik.

§ 19. Kui läbiwaatamise akt maakonnawalitsuses kahtlust äratab, wõib tema pensioninõudja rahwawäe komisjoni poolt uuesti läbi waadata lasta.

§ 20. Jaatawad otsused (§ 16) saadab maakonna- ehk linnawalitsus töö- ja hoolekandeministeeriumi, kes nad kinnitab ja tarwilikud summad kohalikkudesse renteidesse saadab maakonna- ehk linnawalitsuste nimele, pensioni wäljaandmiseks.

§ 21. Maakonnawalitsused saadawad selle järele waldadesse nende isikute nimestikud, keda pensionisaajateks kinnitatud. Wallawalitsused ja linnawalitsuste hoolekande osakonnad annawad pensionisaajateks kinnitatud isikutele pensioniraamatud, mille järele nad pensioniraha kohalikkudest renteidest wõi wallawalitsustest, oma soowi järele, saawad. Pension makstakse kuu peale ette.

§ 22. Pensioniraha antakse wälja kas pensionäärile isiklikult ehk tema usaldusmehele. Wallawanemad ja linnawalitsuste esimehed on kohustatud maksuta tunnistused wälja andma, et pensionärid elus ja et nad pensionisaamise õigust pole kaotanud.

§ 23. Nende rahwawäelaste pensioniraha, kelle kohta selgeks tehtud, et nad waimuhaiged, makstakse, kui waimuhaiged mitte mõnes asutuses riiklikku ülewaldamist ei saa, nende naistele ehk lastele. Waimuhaigete rahwawäelaste pensioni wäljaandmine nende teistele sugulastele ehk isikutele, kelle hoole all waimuhaiged wiibiwad, wõib sündida ainult tunnistuse ettenäitamisel, et need rahwawäelased tõesti nende poolt ülewaldamist ei saa.

§ 24. Linna- ja maakonnawalitsuste hoolekande osakonnad ning wallawalitsused walwawad hoolega tingimiste muutuste järele, mis pensionääri pensionisaamise õiguse peale mõju awaldawad.

§ 25. Kui rahwawäelase töowõime kaotus ajutine, ehk kui wõimatu kohe kindlaks teha töowõime kaotuse jäädawat protsenti, määratakse esialgsete andmete põhjal ajutine pension ühest kunni kolme aastani ja ühtlasi ka tähtaeg, mil rahwawäelane edaspidise pensioniõiguse saamiseks peab uuele läbiwaatamisele ilmuma. Järgmine läbiwaatus ei tohi hiljem olla kui kuu aega enne ajutise pensionisaamise tähtaja lõppu (w. § 13).

§ 26. Kui haawadele, wigastustele ehk haigusele suurem tööjõu kaotus järgneb, kui seda esimesel läbiwaatusel wõis kindlaks teha, on pensionääril õigus uut arstlikku läbiwaatamist ja pensioni suurendamist nõuda. Sellekohast nõudmist ei wõi awaldada enne 2 aastat peale eelmist arstlikku läbiwaatamist.

§ 27. Pensionisaamine algab sellest päewast peale, mil rahwawäelase riiklik ülewaldamine lõpeb. Neile, kes pärast wäeosast lahkumist pensioninõudmise

tõstnud, makstakse pension palwe awaldamise päewast.

§ 28. Isikud, kelle pensioninõudmine kord tagasi lükatud, wõiwad seda nõudmist korrata ainult aasta pärast, esimese otsuse päewast arwates.

§ 29. Pensionimaksmine pannakse seisma: 1) kui pensionäär hoolekande asutuses täieliku riikliku ülewaldamise saab, kogu ajaks, mil ta seal wiibib, ja 2) kui pensionäär kriminaal-kohtulikule wastutusele wõetud, mis wahiallawõtmisega ühendatud, nii kauaks, kui kohus otsuse teeb ehk pensionäär wahialt wabastatakse.

§ 30. Kui rahwawäelase pensionimaksmine eelmise (29) paragrahwi p. 2. põhjal seisma pannakse, antakse tema naisele ja lastele pensioni, kui leskedele ja waestelastele (§§ 35—45).

§ 31. Kui § 29. p. 2. mainitud pensionääri kohtuasi maha kustutatakse ehk kui kohus kaebtusaluse õigeks mõistab, siis makstakse temale saamatajäänud pensioniraha wälja, millest aga see osa maha arwatakse, mis tema perekonnaliikmetele pensionina wälja antud. Kui kaebtusalune karistusest wabastatakse süüteo iganemise wõi leppimise tagajärjel, ehk riigi kõrgema wõimu manifesti põhjal, siis ei ole tal mitte õigust saamatajäänud pensioni tagant järele saada.

§ 32. Pensioniandmine lõpetatakse ära: 1) pensionääri surmaga; 2) riigiteenistusse astumisega maksulisele kohale, mis üleüldiste määruste järele pensioniõiguse annab; 3) kui pensionäär kohtu poolt mõistetakse sunnitööle, wangiroodu ehk wangimajasse õiguste kaotamisega, ehk kui ta karistatud warguse, kelmuse, tema hoolde usaldatud waranduse omandamise, warguse warjamise, warastatud ehk pettuse teel omandatud asjade teadliku ostmise ehk pantiwõtmise wõi liigkasuwõtmise eest, olgugi, et mainitud isik peale kohtu otsust mõistatud karistusest iganemise ehk leppimise wõi riigi kõrgema wõimu manifesti põhjal wabastatud; 4) kui pensionäär üle lubatud tähtaja wäljamaal wiibib; 5) kui pensionäär wõõra riigi kodakondsusesse astub; 6) kui pensionäär ajutise pensioni määramisel nimetatud tähtjaks uuele läbiwaatamisele ei ilmu; 7) kui pensionääri aastane sissetulekumaks ühe kümnendiku kuupensionist wälja teeb.

§ 33. Eelmise (32) paragrahwi p. 2. põhjal ärälõpetatud pensionimaksmine

algab uuesti, kui rahwawäelane riigiteenistusest pensionita lahkub ehk kui see pension rahwawäelase pensionist vähem; viimasel juhtumisel kaotab ta vähema pensioni. Samuti jätkatakse eelmise paragrahwi 6. punkti põhjal lõpetatud pensioniandmist selle lõpetamise päewast peale, kui pensionääri terwisliku seisukorra järgmine läbiwaatus on olnud mitte hiljem kui 2 aastat pärast selleks määratud tähtaega ja kui läbiwaadataw tööwõimetuks tunnistatakse.

§ 34. Pensionääri surma korral jääb etteantud pensioniraha riigi kanda.

III. Rahwawäelaste leskede ja waestelaste pension.

§ 35. Riigilt pensionisaamise õigus on nende rahwawäelaste leskedel ja isata-emata waestelastel (w. § 1. p. b):

1) kes sõjas langenud wõi jäljeta kadunud; surnud wäeteenistuse täitmisel tekkinud haawade, sisemiste ehk wäliste wigastuste wõi haiguste kätte, kuigi wäljaspool sõjategewuse piirkonda ning mitte waenlase sõjariista läbi, kuid kui surm ei tulnud hiljem, kui 3 aasta jooksul pärast selle wäeosa rahujalale asumist ehk deformeerimist, milles surnu teenis; 2) kes surnud rahuajal sõjawäes; 3) kes oma elu ajal abielus olid.

Märkus. Nende rahwawäelaste leskedel ja lastel, kellel pensioniandmine ära lõpetati ehk seda üleüldse ei määratud § 32 p. p. 3—7 ettenähtud põhjustel, ei ole selle määruse põhjal pensionisaamise õigust.

§ 36. Eelmises (35) paragrahwis mainitud rahwawäelaste lesed saawad pool § 2. mainitud pensionist.

§ 37. Kui rahwawäelase lesk, kellel selle seaduse järele õigus on pensioni saada, mõne teise seaduse põhjal pensionisaamise õiguse omandab, määratakse temale see pension, kumb neist kahest suurem.

§ 38. Rahwawäelase isata-emata waestelastele, kes alla seitsmeteistkümne eluaasta, antakse pensioni: ühele — üks weerand, kahele — kolm kaheksandikku, kolmele ehk enam — pool § 2. mainitud pensionist.

Märkus 1. Isata-emata waesedlapsed, kes tööwõimetud ning alalist hoolitsemist tarwitawad, saawad pensioni ka pärast 17-aastaseks saamist, kui neil puuduwad muud enese elatamise wõimalused.

Märkus 2. Neil kordadel, kui rahwawäelase lesele ja rahwawäelase eelmistest abieludest sündinud waestelastele pension määratakse, ei tohi määratawa pensioni kogusumma § 2. mainitud pensioni summast suurem olla.

§ 39. Pensioni määramise palwet wõiwad awaldada surnud rahwawäelase lesk ehk lapsed wõi isikud, kelle hoole all wiimased on, wallawalitsustele, maakonna- ja linnawalitsuste hoolekande osakondadele suusõnal ehk kirjalikult. Kui palwe suusõnaline, seawad mainitud asutused sellest protokollki kokku.

§ 40. Palwele, milles surnud rahwawäelase lesk ehk lapsed pensioni nõuawad, lisatakse dokumendid juurde, mis tõendawad: 1) et pensioninõudja — lesk ehk pensioninõudjate laste ema ühe § 35. mainitud isikuga abielus olnud; 2) laste sündimise aega; 3) asjaolusid, mis § 35. ja § 38. märkus 1. tähendatud ja 4) et asjaolusid ei ole, mis pensionimaksmise ajutiseks katkestamiseks ehk lõpetamiseks põhjust annaksid.

Märkus. Mainitud dokumentide puudumise korral ei takista eelmises (39) paragrahwis mainitud asutused asja loomulikku käiku, kuid nõuawad wiibimata wastawatest asutustest puuduwad dokumendid.

§ 41. Wallawalitsused saadawad kõik käesolewad andmed, nagu pensioninõudja palwekiri, protokoll (§ 39), § 40. mainitud tunnistused maakonnawalitsuste hoolekande osakondadele. Maakonna- ja linnawalitsused waatawad järgmisel koosolekul sissetulnud soowiawaldused läbi, otustawad jaatawalt ehk eitawalt pensionimääramise ja annawad oma otsuse pensioninõudjale kirjalikult teada. Edaspidise asjaajamise kord on samane, mis §§ 17., 18., 20., 21., 22. ja 24. ette nähtud. Samuti on maksew § 34.

§ 42. Wallawalitsused ja maakonna- ning linnawalitsuste hoolekande osakonnad on kohustatud ise, politsei, naabrite kaudu ehk mõnel muul teel teateid koguma aineliselt raskest seisukorras olevate paragrahw 35. mainitud rahwawäelaste perekondade kohta, ka siis, kui nende perekondade poolt pensionisaamiseks palwet awaldatud ei ole.

§ 43. Pension määratakse nõudmise päewast peale; sel juhtumisel aga, kui abikaasa ehk isa pensioni sai, sellest päewast peale, milleni wiimasele pension wälja antud.

§ 44. Pensionimaksmine rahwawälase lesele ja lastele pannakse seisma samadel kordadel, mis § 29. ette nähtud, kusjuures § 31. jõusse jääb.

§ 45. Pensionimaksmine lõpeb täiesti § 32. p.p. 1—5 äratähendatud kordadel ning peale selle weel: 1) abiellu astumisel, ja 2) kui lese ehk laste aastane sissetulekumaks ühe wiidendiku kuupensioni summast välja teeb.

Lisa nr. 5.

Rahaministri

ARWAMINE

RAHWAWÄELASTE JA NENDE PEREKONDADE PENSIONI SEADUSE EELNÕU KOHTA.

Siin juures olewa seaduseelnõu kohta arwan mina järgmist:

Rahwawäelaste ja nende perekondade pensioni seaduse eelnõus arwan alamaltähendatud muudatused tarwis sisse kanda: 1) et töölise palk ikka suurem on, kui tema enese ülespidamiseks tarwis läheb, siis ehk oleks küllalt, kui § 8. tähendatud esimese järgu pensionäridele ainult täis pension määrata, ilma et sellele weel 25% juurde lisada teenija palkamiseks. Ühtlasi tuleksid ka teiste järkude pensionid wastawalt weidi vähendada.

§ 8. kawatsetud pensionide järkude alal ei leidu tarwilikku kokkukõla töowõime kaotuse järje ja pensioni suuruse wahel. Pensioni protsent on osalt alam ja osalt jälle kõrgem, kui töowõime kaotuse protsent. Näiteks, 75% täiest pensionist saawad niihästi need, kes 60%, kui ka need, kes 99% töowõimest kaotanud, kuna 100% töowõime kaotusele ka 100%-line pension järgneb. See puudus oleks tingimata tarwis kõrwaldada.

Lõpuks — eelnõu § 8. järele algab pensioninõudmise õigus juba siis peale, kui kõigest 10% töowõimest kaotatud. Oleks soowitaw pensioninõudmise õigust alles siis anda, kui vähemalt 20% töowõimest on kaotatud.

Kõike seda kokku wõttes arwan soowitawaks eelnõu § 8 nõnda ümber muuta:

§ 8. § 1. p. a nimetatud pensioniõiguslikud rahwawäelased jagunewad pensionisaamiseks oma töowõime kaotuse protsendi järele wiide järku:

I järk — rahwawäelased, kes 100% töowõimest kaotanud ja alalist kõrwalabi tarwitawad, saawad täie pensioni (§ 2);

II järk — rahwawäelased, kes 100% töowõimest kaotanud, kuid alalist kõrwalabi ei tarwita, saawad 80% täiest pensionist;

III järk — rahwawäelased, kes 60%—99% töowõimest kaotanud ja kes selle protsendi täiest pensionist saawad, mis nende töowõime kaotuse protsendile wastab, maha arwatud 20%;

IV järk — rahwawäelased, kes 40%—59% töowõimest kaotanud ja kes selle protsendi täiest pensionist saawad, mis nende töowõime kaotuse protsendile wastab, maha arwatud 15%;

V järk — rahwawäelased, kes 20%—39% töowõimest kaotanud ja kes selle protsendi täiest pensionist saawad, mis nende töowõime kaotuse protsendile wastab, maha arwatud 10%.

Märkus. IV järgu pensione ei wõi määrata üle 40% ja V järgu pensione üle 25% täiest pensionist.

2) § 13. järele ei wõi pensioninõudjatele uuele läbiwaatamisele ilmumiseks lühemat tähtaega määrata, kui üks aasta; kooskõlas sellega nõuab § 25, et ajutine pension vähemalt ühe aasta peale määrataks. Arwan kohaseks nimetatud tähtaega kummi kuue kuuni lühendada.

3) §§ 18. ja 19. oleks tarwis pärast sõna „maakonna“ juurde lisada sõnad: „ehk linna.“

Lisa nr. 6.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

WABRIKU- JA KÄSITÖÖSTUSE SEADUSE (S. K. XI k. 2. j. 1913. a. w.) IV—VI PEATÜKKIDE MUUTMISE-SEADUS.

A. Üleüldised määrused.

§ 1. Wabriku- ja käsitööstuse seaduse (S. K. XI k. 2. j. 1913. wäljaanne) neljas, wiies ja kuues peatükk, §§ 69—157, jääwad makswaks järgmiste muudatuste, täienduste ja mahakustutamistega.

§ 2. Kõigis mainitud paragrahwides ettetulewad sõnad a) „Rossia“, b) „russky“,

c) „Отдел промышленности“ d) „по указу его императорского величества.“ e) „правительствующий сенат,“ f) „комитет по техническим делам“ ehk „Отдел комитета,“ kui ka nende läbi sünnitatud sõnade asemele asendatakse neile wastawad sõnad: a) „Eesti“, b) „Eesti“, c) Tehnilise osakonna patentide jaoskond, d) „Eesti Wabariigi Walitsuse määruste põhjal“, e) „Seadusandlik Delegatsioon“ ja f) „Tehnilise osakonna juures asuw patentide komisjon“, ja selle läbi moodustatud sõnad. Sõnade „Общее присутствие комитета“ asemele tulewad sõnad „K. ja tööstusministeeriumi juures asuw appellatsiooni komitee patentide asjus“.

§ 3. Wene seaduses ettenähtud maksu kõrgendatakse 50% wõrra, sõna „rubla“ asemele sõna „mark“ wõttes.

§ 4. Kõigil juhtumistel, kus ette nähtud kuulutamine w) „Правительственном Вестнике“ ehk „Вестник Финансов, Промышленности и Торговли“ peab „Riigi Teatajas“ kuulutama.

B. Leiduste ja täienduste eesõigustest.

§ 5. Leiduste ja täienduste eesõiguste küsimusele pühendatud neljas peatükk (§§ 69—123) jääb makswaks käesolewa seaduse §§ 6—12 ja ülemaltähendatud muudatustega.

§ 6. § 73. tuleb järgmiselt muuta:

„Kes leiduse ehk selle täienduse peale eesõigust soowib saada, peab isiklikult ehk woliniku läbi tehnilise osakonna patentide jaoskonda palwekirja sisse andma, juurde lisades kahes eksemplaaris leiduse ehk täienduse joonistuse ja täieliku kirjelduse Eesti keeles ehk selleks ühte kahest kohalikust keelest walides, ja renteikwiitungi, et palwe läbiwaatamiseks ja kuulutuse kulude katmiseks nelikümmend wiis marka sisse makstud. Mainitud palwekiri kuulub kolmemargalise tempelmaksu alla, niisama tuleb kirjelduse esimese eksemplaari iga lehe eest kolm marka margimaksu ära tasuda, kusjuures leheküljeks loetakse kakskümmend wiis rida kirjeldusest. Joonistuse (plaani) pikkus 33 sentim., laius 21 sent. ehk korduw arw. Kui paluja wäljamaal elab, siis tuleb palwekiri Eestis elutsewa woliniku läbi sisse anda.

§ 7. § 81. tuleb järgmiselt muuta:

a) Patentide jaoskonna juhataja ehk üks tehnilise osakonna patendi komis-

joni asjatundjatest annab peale esialgse eesõiguse andmise küsimuse läbiwaatamist, asja ühes oma märkustega patendi komisjoni läbiarutamiseks.

b) Patentide komisjoni koosseisu kuuluwad: patendibüroo juhataja eesistumisel weel kaks liiget: riigi kesklaboratooriumi juhataja ja tööstuse osakonna juhataja poolt määratud mainitud osakonna esitaja. Komisjoni istangutest wõtab osa ka riigikontrolli esitaja.

Patentide komisjoni esimees on kohustatud istangule kutsuma otsustawa hääleõigusega nende ministeeriumide esitajaid (üks igast ministeeriumist) kelle tegewuspiirkonda tähendatud leidus ehk täiendus kuulub.

c) Komisjoni istang loetakse otsusewõimuliseks kui peale esimehe weel kaks liiget sellest osa wõtawad, kelle hulka riigikontrolli esitajat ei arwata.

§ 8. § 90. tuleb järgmiselt muuta:

a) § 89. tähendatud kaebtused ühes asjasse puutuwate dokumentidega antakse heaksarwamiseks asjatundjatele, kes patendi komisjoni esialgsest läbiwaatamisest osa ei wõtnud, ja peale seda lõpulikuks otsustamiseks kaubandus- ja tööstusministeeriumi juures asuwale appellatsiooni komiteele. Patendi komisjoni esialgsest läbiwaatamisest osawõtjad asjatundjad ja ministeeriumide esitajad wõiwad ka appellatsiooni komitee istangutest osa wõtta, kuid ainult nõuandwa hääleõigusega.

b) Appellatsiooni komitee koosseisu kuuluwad kaubandus- ja tööstusministeeriumi poolt eriti wolitatud isiku eesistumisel järgmised liikmed: 1) tehnilise osakonna juhataja, 2) tööstuse osakonna juhataja, 3) kaubandus- ja tööstusministeeriumi juriskonsult ja 4) tööstuskaubanduskoja esitaja wabrikute sektsioonist, riigikontrolli esitaja kaasistumisel. Peale selle on komitee esimees kohustatud istangule kutsuma otsustawa hääleõigusega ministeeriumide esitajaid, kelle tegewuse piirkonda kõnealolew leidus ehk täiendus puutub.

Esialgsest läbiwaatamisest osawõtjad isikud ei wõi osa wõtta komitee läbi asja otsustamisest, kusjuures neil siiski selle (8) paragrahwi p. a tähendatud õigus jääb.

Komitee istang loetakse otsusewõimuliseks, kui peale esimehe mitte vähem kui kaks liiget koosolekul wiibiwad, riigikontrolli esitajat mitte kaasa arwa-

tes. Leiduste ja täienduste sundusliku wõõrandamise küsimuste otsustamisel on rahaministeeriumi esitaja juuresolek tingimata tarwilik. Patendibüroo juhataja kannab ette kõik küsimused, mis appellatsioonikomitee otsustamisele tulewad.

§ 9. §§ 110 ja 112 tulewad järgmiselt muuta:

Eesõiguse sunduslik wõõrandamine sünnib igal üksikul juhtumisel ainult Wabariigi Walitsuse korraldusel. Kaubandus- ja tööstusministeeriumi juures asuwa patendiasjade appellatsioonikomitee kaudu paneb kinnitamiseks ette sellekohane minister eelnõu Wabariigi Walitsusele. Ettepanekule lisatakse juurde eesõiguse omaniku sundusliku wõõrandamise kohta käiwad seletused, kui wiimased sisse antud selleks määratud tähtajaks.

§ 10. § 113 algust tuleb lugeda:

„Kolme kuu jooksul walitsuse poolt sundusliku wõõrandamise otsuse tegemise päewast arwates, maksab Wabariigi Walitsus.....“ edasi juba teksti järele.

§ 11. § 116 tuleb muuta:

Eelmises (115) paragrahwis mainitud komisjoni kuuluvad peale patendiasjade appellatsioonikomitee koosseisu kuuluwate isikute weel 2 tööstus-kaubanduskoja, nende eneste keskelt walitawat, liiget.

Istangu otsusewõimuliseks tunnistamine sünnib § 8. p. „b“ tähendatud tingimistel.

§ 12. § 22 tähendatud palwed tulewad Wabariigi Walitsusele lõpulikuks otsustamiseks sisse anda.

C. Kauba märgid.

§ 13. Wiies peatükk (§§ 124—146), mis kauba märkidele pühendatud — jääb makswaks, wälja arwatud käesolewa seaduse §§ 2—4 ja 14—18 tähendatud muutmised.

§ 14. Tööstuse seaduse §§ 127—137 märkused tunnistatakse makswusetaks.

§ 15. Wabriku- ja käsitööstuse seaduse § 127 täiendatakse märkusega:

§ 127 tähendatud palwekirja ja kirjelduse pealt wõetawat tempelmaksu toimetatakse käesolewa seaduse § 6. teises järgus nimetatud põhjustel.

§ 16. § 132 muudetakse järgmiselt:

Peale sisseantud kauba märgi läbiwaatamist ja selle (5) peatüki määrustele

wastawaks leidmist, teatab patendi büroo sellest palujale, nõudes läbiwaadatud märgist 25 eksemplaari osakonda toomist, missugused mingisuguse püsiwa wärwiga trükitud olema peawad, kui ka renteikwiitungi ettenäitamist käesolewa seaduse § 17. kindlaksmääratud maksu äratasumise üle, — ja annab peale kõigi nõuete täitmist palujale tunnistuse wälja (§ 133).

Kui märk tähendatud määrustele ei wasta, ei anna patendi büroo tunnistust, seletades palujale äraütlemise põhjusi.

§ 17. § 135 täiendatakse järgmise sisuga teise järgu läbi:

„Kaubamärgi tunnistuse eest wõetakse iga aasta ette poslinimaksu 25 mk. Tunnistuse kordamise puhul peab paluja patendi büroo poole pöörama § 127 tähendatud korras, mitte hiljem kui 30 päewa enne tunnistuse tähtaja lõppu, ette näidates renteikwiitungi tunnistuse peale langewa poslinimaksu äratasumise üle, aja eest, mille peale tunnistuse kordamist nõutakse.“

§ 18. § 139 teine järk, mis algab sõnatega „новый владелец“ ja lõpeb sõnaga „ведомости“ tunnistatakse makswusetaks.

D. Wabriku joonistuste ja mudelite omanduse õigustest.

§ 19. Kuues peatükk (§§ 147—157), mis pühendatud wabriku joonistuste ja mudelite omanduse õiguse küsimusele — jääb makswaks peale käesolewa seaduse §§ 2—4 ja 20—23 ettetulewate muutuste.

§ 20. Sõnu „или Московское отделение совета торговли и мануфактуры“ ehk selle põhjal tekkinud sõnu, mis ette tulewad §§ 149, 152, 154 ja 156 — mitte lugeda; igalpool, kus ette nähtud sõnad „Отдел промышленности или Москов отд. сов. торг. и мануфактур“ lugeda ainult „tehnilise osakonna patendi büroo“.

§ 21. Moskwa linna asemele, kus plaanide ja proowide alalhoidmine § 152. ettenähtud — tulewad sõnad, „Tallinnas, tehnilise osakonna patendi büroos“.

§ 22. § 154. algades sõnadest „или Московскому“ kunni sõnani „сделана“ mitte lugeda. „Teatatud joonistuste ja mudelite, kui ka nende peal ülestähendatud märkide järeltegemise ehk omawoliliselt tarwitamise puhul tekkinud tülide ja nõuete esialgne läbiwaatamine on patendi büroo kohuseks, kuna waidluste otsustamine, rikutud õiguse eest tasu-

nõudmise, kui ka selle läbi tekkinud kahjude tasu suuruse kindlaksmääramine üleüldiste seaduste põhjal kohtu otsustada jääb. Kohtusse teatab ka, kas waidlewate poolte palwel ehk kohtu nõudel patendi büroo kõiki asja kohta käiwaid andmeid ja teateid ja komandeerib, kui seda asja käik ja olud nõuawad, — asjatundjaid koha peale järeltegemiseks tarwitatud masinate ja abinõude järelewaatamiseks, mille walmistamiseks mainitud joonistusi ja mudelid tarwitatud. Läbiwaatamisel teitud seisukorrast tehakse akt waidlewate poolte ja miilitsa esitaja juuresolekul, mida wastawasse kohta saadetakse. Niisuguse komandeerimise kulud jääwad süüdlase kanda.

§ 23. Käesolewa seaduse §§ 2—4 muutused käiwad ka poslinimaksu seaduse §§ 367—371 kohta, (S. K. V k. 1914. w.) kuna § 368 ainult sõnade asemele „комитет по техническим делам при отд. пром. министр. торговли и пром. tuleb lugeda „Kaubandus- ja tööstusministeeriumi juures asuwa tehnilise osakonna patendi büroo.“

Poslinimaksu seaduse § 372. tähendatud maksu kõrgendatakse wiie margani.

Lisa nr. 7.

Kaubandus-tööstusministri

SELETUSKIRI

wabriku ja käsitööstuse seaduse (S. K. XI k. 2. j. 1913. a. wäljaanne) IV—VI peatükkide muutmise seadusele.

Wiimase 10 aasta jooksul, iseäranis ikka suurenewa elektrijõu tarwitamise tagajärjel hakkasid tööstusettevõtted, ka kõige vähemad nende seast, looduse jõul käimapandawaid masinaid laialt tarwitama. Wene wabriku ja käsitööstuse seaduse § 2. põhjal (1913. a. wäljaanne) nimetati niisugused ettevõtted „wabrikuks“, kuna nad oma suurusega jne. mingil tingimisel sellele nimetusele ei wasta, millega ainult töötellijaid walearwamisele wiidi. Niisugune tõeludele mittewastaw seaduse wahekord andis wabriku inspektoritele laialdase omawoli seda liiki ettevõtteid kas järelewalwe alla wõtta wõi — pinkide ja teiste looduse jõul käimapandawate masinate arwu peale waatamata — käsitööstuse hulka lugeda.

Töölise kinnitamise seadus (1912. a.) oli juba edusammuks ettevõtete liiki-

desse jaotamise mõttes, mis „wabriku“ töolist, see tähendab niisuguse ettevõtte töolist, kus üle 30 wõi ka üle 20 töölise tegewad, kui looduse jõul käimapandawad masinad wiimases ettevõttes tarwitusel on — teistest töolistest eraldab. Sel wiisil sai esimest korda alammäär kindlaks määratud, mille põhjal ettevõtet „wabrikuks“ nimetada wõib, kui ka sellega mitte rohkem kui samm edasi jõuti, sest waewalt wastab see tõele, kui kõik tööstusettevõtted, milles vähem kui 30 ja 20 tegewat töolist on, käsitööstuse ettevõtete liiki loetakse. Käsitööstuse ettevõtteks loetakse, ja seda õigusega, niisugune töökoda, kus selle omanik paremal juhtumisel mõne abilise ja õpilase kaasabil töötab. Nähtawasti on — ja seda ei wõi salata — wabriku ja käsitööstuse wahel weel midagi keskmist, mis kumbagi liiki ennast mahutada ei lase.

Wõtame näiteks wäheste masinate ja töolistega töötawa, vähem kui 20 inimest, ettevõtte wõi keskmised weskid, litograafiad, willakraasimise, raamatukõitmise, sukakudumise jne., wäiksed, kuid siiski hulgaliste töösaadustega ettevõtted, kus omanik mitte isiklikult ei tööta, waid ainult organiseerib, töö järele walwab, juhatab jne.

Tõuseb küsimus, kas tööstusettevõtete liikidesse jagamine tõesti tarwilik on? — On juhtumisi, kus seda salata ei saa. Näiteks ei ole töö- ja hoolekandeministeerium sugugi sellest huwitatud, et ettevõtteid — töölise töökaitses mõttes — suur-, kesk- ja wäiketööstusteks jagatakse. Kui ministeerium tööstuse liikidesse jaotamist tarwitab, siis hoopis teises mõttes — nagu teada, on käsitööstuses, missugust kaubandus- ja tööstusministeerium wõimalust mööda järelewalwest wabastab, töölise wäljakurnamine (eksploteerimine) kõige suurem, ja eksploateerimise wastu wõitleb töö- ja hoolekandeministeerium peaaesjalikult. Kuid ka töö- ja hoolekandeministeeriumi wõimalikku seisukohawõtmist selles asjas kõrwale jättes peame tunnistama, et tööstuse 1) wabriku, 2) wäike- ja 3) käsitööstusesse jaotamisel suur tähtsus on, sest iga niisugune tööstuseliik on tähtis tegur riigi majanduslikus elus, wiimase peale wäga mitmet moodi mõjudes, — ja teiseks ei wõi riigi- ja eraasutuste wahekord nendega ühesugune olla, mis järgnewast seletusest selgub. Wabrikutel, kes oma saadusi peaaesjalikult wäljamaale saadawad ja wäljamaa tooresaineid ja

suure hulga kütet ära tarwitawad, on suur mõju waluuta küsimuses. Niisugustel etteewõtetel wõib walitsus teiste riikidega läbikäimises kui ka tarbekorral suurema rahalise abi, krediidi, nõutamises abiks olla, kuna tehnilist ja majanduslikku külge etteewõte iseseiswalt juhib. Järelikult on siin esimesel kohal waluuta ja krediidi küsimus.

Wäiketööstuse etteewõtted töötawad enam sisekauba turude tarwis ja on tähtsad selles mõttes, et esimese järgu tarbeasjade üleliigset sissewedu vähendawad. Siin oleks walitsusel ülesandeks seda tööd organiseerida, nimelt alguses tehnilist abi ja sisseaset muretseda, pärastpoole aga ühesuguste üksikute etteewõtete ühendamine tooresainete ühiselt sisseostmiseks, saaduste müügi juures abiks olla jne. Siin oleks esimesel kohal tehnilise abi organiseerimine.

Käsitööstus täidab peaaesjalikult elanikkude jookswat tarwidust ja peab wõimalikult waba olema walitsuse eestkostmise alt. Kõigile on selge, kui wäga soowitaw on niisuguste etteewõtete asutamine ja nendes vähemate jõumasinade tarwituselewõtmine, kuid raske lubasaamine on käsitööstuse suurenemisele suureks takistuseks, mis kõrwaldatud peaks saada. Katelde järewalwe seltsi asutamine, kelle ülesandeks oleks tegewuses mitte hädaohuta aparaatide ja mehhanismide ülesseadmist juhtida, vähemaid nendest, näiteks aurukatlad, milles am² I, kus „a“ õhkkonna rõhumine ja „m“ katla küttepinna suurus ruutmeetrites, järewalwest hoopis wabastades. Wastu tulles ühes mõttes, ei wõi teist tähtsat küsimust aga tähele panemata jätta. On küllalt tuttaw, et käsitööstuse etteewõtted hästi wäljaarenenud töölisi wabrikutele andsid ja weelgi annawad.

Wabrikute poolt selles mõttes eksploateeritud, eksploateeriwad nemad oma poolt jällegi töölisi-õpilasi. Kui walitsus niisugust eksploateerimist kõrwaldada tahab, siis peab ta selleks koolisid asutama, millega käsitöölised tööstuse eriteadlaste õpetamise kohustustest wabaks saawad, sest see ülesanne läheks siis sellekohaste koolide kätte üle. Tarwis on tehnilisi koolisid asutada ja sisse seada, kui ka seadust wälja anda, mis alaealist töölist kohustab selles koolis õppima. Walitsus täidaks sellega kahte ülesannet — õpilaste eksploateerimise kõrwaldamine ja eriteadlaste moraallilise tasapinna tõst-

mine. See oleks walitsuse ülesanne kolmanda tööstusliigi kohta.

Meie näeme, et igauks nendest 3 liigist walitsuse poolt abi ootab wõi ootama peab, kuid igakord teises mõttes; esimene loodab abi waluuta küsimuses, teine — organiseerimises tehnilist ja kolmas — hariduslikku abi.

Ülemalkirjeldatud põhjused näitawad, kui tarwilik on tööstuse liikidesse jaotamine ja kaubandus- ja tööstusministeerium loodab oma katsega, kuigi küsimust mitte lõpulikult ära ei otsustata, siis vähemalt selle lahendamiseks kaasa aidata.

See oleks eelnõu esimese kolme paragrahwi seletuseks ja nende tarwilikkuse tõekstegemiseks.

Järgmist kahte paragrahwi (4. ja 5.) pole tarwis kaitsta; esimene oli töö- ja hoolekandeministeeriumi asutamise läbi tingitud, teine — ei ole midagi muud kui wabriku ja käsitööstuse seaduse § 26., mida selgitamise mõttes eelnõusse mahutati.

Järgmised paragrahwid, 5-a—24, käsitawad etteewõtete asutamise ja awamise lubasaamist. Wene seaduste poole pöörates peame tunnistama, et selles asjas kunni wiimase ajani täielik selguseta olek walitses. Tõsi on, et kaubandus- ja tööstusministeeriumi ringkiri 1910. a. katkus selle küsimuse peawigu parandada, kuid ka pärast seda ei olnud kõik arusaamatused kõrwaldatud, sest seaduse § 5. andis linna omawalitsustele õiguse wabrikute asutamiseks luba anda, kuna ühel ajal siseministeeriumil, tema poolt wäljaantud ringkirja põhjal, peaaegu kõigi liikide tööstusetteewõtete awamise luba andmise ainuõigus oli, mis § 5. nimetatud õiguse peaaegu hoopis tühjaks tegi. Sellepärast oli selgete ja täpisealsete tööstusetteewõtete asutamise ja awamise luba saamise määruste wäljatöötamine tingimata tarwilik. Nende määruste wäljatöötamisel oli ministeeriumil peaülesanne järgmine:

1) Wõimalikult koondada ühe kätte tööstusetteewõtete awamise luba andmine, kõrwaldada sellega raskused, mis mitte kooskõlas olewatest tööstuslastele ette pandawatest nõudmistest tekiwad.

2) Kergendada etteewõtete asutamist, mis ümberkaudsetele elanikkudele mitte hädaohtlikud, kahjulikud wõi tülitawad ei ole.

3) Ühel ajal ka elanikkude huwisid kaitsia kahju eest, mis mõni ettevõtte liik, mitte sündsale kohale ehitamise või hädaohu kõrvaldamise nõuete mittetähelepanemise läbi — teha võiks. Selles suhtes on eelnõus määrused nelja osasse jaotatud.

Esimeses on üks paragrahw, 5-a, mis puutub materjaalseid normisid tööstus-ettevõtete asutamiseks ja pidamiseks ette pandavate nõuete määra kindlaks määrates. Kaubandus- ja tööstusministeerium annab esiteks ainult üldise põhimõtte, mille üksikasjalik väljatöötamine tooresainete iseäraldustest ära oleneb, sest ümberpöörduvalt ei wastaks see mitte tööstuse, kui ka kogu riigi huwidele, kõites äraiganenud wormidesse jookswaid ja muutlikke maa tarwidusi ja elu nõudeid.

Ministeeriumide seaduse § 37. nõudeid täites, mis ministrit kohustawad abinõusid leidma, et nende alla usaldatud asutustes kirjawahetust vähendada, — et mitte kahes kohas, see tähendab kaubandus- ja tööstusministeeriumis ja seltsis katelde ja teiste nimekirjade pidamist ette võtta, hoopis otstarbeta sagedat kirjawahetust, mis aparaatide ja mehansimide järelwalwe tagajärjeks oleks, kaubandus- ja tööstusministeeriumi ja seltsi wahel, et katlaomanikkudel mitmesuguste küsimustega kahe asutuse poole pöörata ei tulks jne. — loeb kaubandus- ja tööstusministeerium otstarbekohaseks:

1) Kohustada kõiki katelde ja teiste, tegewuses mitte hädaohuta aparaatide ja mehansimide omanikke seltsi liikmeks astuma, kas täieõiguslikkudeks või mittetäieõiguslikkudeks, mittetäieõiguslikud liikmed on need, kes oma aparaadid ja mehansimid ainult proowimiseks ja läbiwaatamiseks seltsis registreerinud on.

2) Seltsi õigustada lubaandmiseks katelde ja teiste tegewuses mitte hädaohuta aparaatide ja mehansimide ülesseadmiseks, sellekohaseid seaduse korraldusi ja määrusi tähele pannes, seda enam, et kõige wastutusrikkam töö — niisuguste ülesseadmiste rewideerimine enne aparaadi või mehansimi käimapanemist — on seltsi tehnikute hooleks usaldatud. Walitsuse wõimu sellega mitte alandades tahtis kaubandus- ja tööstusministeerium seltsile wiimast õigust andes, rõhutada oma usaldust tema wastu, ühel ajal võimalikult wähe eraettevõtlikkust walit-

suse järelwalwega tülitada, sellega ühtlasi ministeeriumide asutamise seaduse § 166. nõudeid täites. Seltsi iseseiswus wastaks ka enam demokraatlikule riigikorra, mis wastandiks oleks wana korra bürokratismile. Mis puutub §§ 29, 30 ja 32, siis on nende paragrahwide põhjal walitsusel õigus garanteeritud tarwilikul silmapilgul ennast seltsi asjadesse segada.

Niipea kui selts — tugew olles liikme arwu kui ka temal tarwitada olewa waranduse läbi, walitsuse poolt usaldust ja toetust leides ja kellel wiimaks wõim oma liikmete üle on — võib tema peale pandud kohustusi täita heade tagajärjedega.

Kolm järgmist osa tegi tarwilikuks sellekohaste ettevõtete sisseadmise ja awamise nõuete muutmist, kusjuures ministeeriumi seisukoht selles asjas niisugune oli, mida wähem kawatsetud ettevõte, seda kergemad wormilised nõuded tuleksid temal täita, mis tingimata tarwilik tööstuse laienemise mõttes. Ministeerium loodab, et käesolewad määrused sellekohaseid Wene seaduse wigu kõrwaldawad ja tööstuse tungiwatele tarwidustele rohkem wastawad.

Järgmised eelnõu paragrahwid (25—33) walgustawad aurukatelde ja teiste tegewuses mitte hädaohuta aparaatide ja mehansimide ülesseadmise ja järelwalwe küsimust. Aurukatelde järelwalwe seltside resultaadid, mis kätte saadud Lääne-Euroopas, kui ka selletaoliste seltside laialilangunemine Wenemaal 1910. a. saadik, on üldiselt tuttawad; kui silmas pidada, et paljudes Lääne-Euroopa maa-des seltsi tehnikute poolt ettevõetud proowimisele ja väljaantud dokumentidele ametlik iseloom antakse, näiteks Saksamaa, mitmete maade walitsused tähendatud seltsidele ülesandeks teewad ka niisuguste katelde proowimist, mille omanikud sugugi seltsi liikmed ei ole, näiteks Saksamaa, kuna Inglismaal walitsuse järelwalwe üldse puudub, mille kohust ainult eraseltsid täidawad, siis peab järeldama, et katelde järelwalweks kõige otstarbekohasem on niisuguseid seltsi asutada. Wiimane oleks Eestile weel selles mõttes tähtis, et siin wabriku inspektorid võib olla enam tööle ei panda, kuna nende teised kohustused töö- ja hoolekandeministeeriumi kommissaride kätte läheksid. Sel juhtumisel võiks niisugust seltsi organiseerida ja mitte

üksi seltsi liikmete katelde järelwalwet temale usaldada, waid ka niisuguste katelde ülesseadmise ja tegewuse awamise luba andmist kohustuseks teha, mille omanikud seltsi liikmed ei ole.

Kuid tähendatud seltside tegewust ei peaks mitte ainult aurukatelde järelwalweks tarwitama; õnnetujuhtumiste statistika juhib tahtmata meie tähelepanemist terve rea tegewuses mitte hädaohuta aparaatide ja mehansimide peale, näiteks tõsteabinõud, kõrge rõhumisega elektrisiseseaded jne. Sellepärast leidis ministereium tarwilikuks § 28. tähendatud seltsile anda wähe pikem nimetus, mis wastaks tema laiendatud tegewusringile.

Peale selle leiab kaubandus- ja tööstusministereium tarwilikuks seltsi järelwalwe alla wõimalikult kõik Eesti wabariigi piirides olewad katlad anda, mis suhtes juba tagajärgedega samme on tehtud; ka antakse isegi teedeministereiumi alla kuuluwate auruaewade katlad seltsi järelwalwe alla. Teedeministereium lubas mitte takistada eraraudteede ja juurdeweoteede katelde ja aparaatide seltsi järelwalwe alla andmist.

Edasi loodab kaubandus- ja tööstusministereium, et ka teised ministereiumid oma katlad ja aparaadid seltsi järelwalwe alla usaldawad.

Kolmandaks leidis kaubandus- ja tööstusministereium wõimalikuks nimetatud seltsi õigustada hooletuid liikmeid trahwima ja neid otsekohe ilma kaubandus- ja tööstusministereiumi kaasabita wastutusele wõtta, kui ka aurukatlad, aparaate ja mehansime ähwardawa hädaohu juures seisma panna.

Seltsi kohustada ühes liikmemaksudega ka olemasolewaid ja tulewikus pealepandawaid maksusid oma liikmete käest sisse nõudma ja tegewusaasta lõpul riigi renteile üle andma.

See kohustus ei nõua seltsi ametnikkudelt palju aega, wähendaks aga palju kaubandus- ja tööstusministereiumi, kroonupalati ja rentei tööd, maksualuste nimikirju kokku seades, kutsete laialisaatmises, üksikute summade wastuwõtmises ja kwiltungite andmises, — peasjalikult oleks see korraldus seltsi liikmetele hõlbustuseks, kes liikme- ja teised maksud ühes kassas ära õiendada wõiksid.

Eelnõu §§ 34 ja 35 on ühesugused tööstusseaduse sellekohaste paragrahwi-

dega, ainult selle wahega, et teated mitte kuberneride läbi siseministereiumi ei saadeta, waid otsekohe kaubandus- ja tööstusministereiumi tööstusosakonda.

§§ 36—47 sisaldawad tööstusnõukogu asutamise määrusi.

Selles jaos on eelnõu sihiks kaubandus- ja tööstusministereiumi juurde küllalt asjatundlikku asutust luua, kes tööstusse puutuwaid asju otsustaks ja kus minister wõiks teiste ministereiumide, kui ka sellest huwitatud elanikkude wahkorda selgeks teha, enne eelnõu arutamiseks sisseandmist seadusandwatele asutustele. Aluseks on wõetud kaubandus- ja tööstusministereiumi juures olewa mäekaewanduse nõukogu asutamise seadus, muutuste ja täiendustega sellekohaste nõudmiste sihiks. Kaubandus- ja tööstusministereium loodab, et nõukogu ülesanded küllalt selgelt on eelnõus ära tähendatud ja waewalt edaspidist selgitust nõuawad.

Lisa nr. 8.

Rahaministri

ARWAMINE

wabriku- ja käsitööstuse seaduse (S. K. XI k. 2. j. 1913. a. w.) IV—VI peatükkide muutmise seaduse juurde.

Siinjuures kaubandus- ja tööstusministereiumi poolt wäljatöötatud wabriku- ja käsitööstuse seaduse §§ 1—27 muutmise kawa edasi saates ühes seda kawa selgitawa lisaga ja nimetatud ministereiumi teatusega 2. juunist s. a. nr. 5932 ja töö- ja hoolekandeministereiumi teatusega 30. juulist s. a. nr. 22003 ja selle juures saadud heaksarwamisega peab rahaminister tarwilikuks omalt poolt järgmisi tähendusi juurde lisada:

Mainitud seaduse muutmise kawa kohta ei ole rahaministril üldisi põhimõtteleikke wastuütlemisi, kuid üksikuid kawatsetud määrusi ei arwa rahaminister mitte wõimalikuks oma poolt täiesti otsarbekohaseks oletada ja nimelt:

I. Kawa § 20 määrab teiste nõudmiste järjes, et kui wabriku, ka wäike- tööstuse — § 22, omanik soowib ette- wõtte saaduste määra ja töötamiswiisi muuta, mis tuntawalt tingimistele, mille põhjal ettewõtte awamine lubatud oli,

wastu käiks, siis tuleb niisuguse muutmise peale iseäralik luba nõutada kawa § 7. tähendatud korras, see on omanik peab kaubandus- ja tööstusministeeriumi, linna või maakonna omawalitsuse kaudu palwekirja sisse andma; see palwekirja peab ühe või kahe kuu jooksul (§ 12) esmalt omawalitsuse wabriku komisjoni ja siis omawalitsuse enese poolt läbi waadatud saama ja alles pärast tema edasisaatmist kuu jooksul (§ 14) ministeeriumi poolt otsustatud olema. Nõnda tuleb arwata, et nõutaw wabriku saaduste määra või töötamiswiisi muutmise luba alles kahe või kolme kuu pärast wabriku või wäiketööstuse omaniku kätte jõuab. Et aga nimetatud muutmised mitte igakord kaugelt etteäranähtawad ei ole ja pealegi harutihti toore materjaali, kütte ja tööliste küllusest või puudusest enam rippuwad, kui wabriku-omaniku isiklikust soowist, siis arwan mina otstarbekohaseks tähendatud nõudmist kas täielikult kõrwaldada, või vähemalt nõnda muuta, et sellest wabrikute ja wäiketööstuste tegewuses liigset raskendust ei sünniks.

2. Kawa § 21 määrab, et luba, wististi wabriku asutamise, awamise ja eelnimetatud muutuste kohta, mittesaamise korral kaubandus-tööstusministeeriumi poolt on wabriku, ka wäiketööstuse omanikul õigus kaebtust kaubandus- ja tööstusministeeriumile sisse anda, kes kohustatud on asja tööstusnõukogule läbiarutamiseks ette panema.

Et kaubandus- ja tööstusminister sellenimelise ministeeriumi wastutaw juhataja on ja kawatsetud tööstusnõukogu sellesama ministeeriumi jagude järjes ainult nõuandja asutus on, kawa § 37, siis on, asja sisu lühidalt kokku wõttes, kawatsetud kaebtusi kaubandus- ja tööstusministeeriumi korralduste kohta ministeeriumi enese otsustada jätta. Rahaminister arwab õigemaks, kui niisugune otsustamine Wabariigi Walitsuse wõimkonda saaks määratud.

3. Kawa § 27 järele saawad seadused ja korraldused, mis aurukatelde ning teiste tegewuses mittehädaohuta aparaatide ja mehansismide sisseseadmist, korraspidamist ja järelwalwust käsitawad, kaubandus- ja tööstusministeeriumi või teiste sellekohaste ministrite poolt välja antud.

Korralduste kohta see määrus on muudugi õieti kawatsetud, kuna seadused

peaksid ka siin ainult seadusandliku asutuse poolt välja antud saama, olgu siis tähendatud ministeeriumi ja ministrite ettepanekul.

4. § 29. jätab kaubandus- ja tööstusministeeriumi hooleks aurukatelde ja teiste tegewuses mitte hädaohuta aparaatide ja mehansismide järelwalwamise tarwis sellekohast eraseltsi asutada, kelle liikmeteks tingimata niisuguste aparaatide ja mehansismide omanikud ja rentnikud peawad olema, kui ka riigiasutused, välja arwatud teedeministeerium jne. Edasi § 32 kawatseb kaubandus- ja tööstusministeeriumi wolitada mainitud eraseltsile õigust andma „seltsi kasuks seltsi liikmeid trahwida“ maksude hiijaksjäämise kui ka maksude mittetäitmise puhul.

Arwan, et tööstusasutuste trahwimine peaks ka edaspidi täiesti riigiasutuste ja ametite wõimkonda jääma. Seks ühte eraseltsi õigustada, tema wõimu alla ka riigiasutusi heites, ja pealegi temale weel õigust andes kõik pealepandud trahwid trahwija enese kasuks wõtta — seda määrust arwab rahaminister täiesti wastuwõtmatuks.

5. § 34. on kawatsetud rahaministrile õigust anda kaubandus- ja tööstusministri nõusolekul, eelnimetatud eraseltsi kohustada neid maksusid sisse nõudma, mis tegewuses mitte hädaohuta aparaatide ja mehansismide omandamisega ühenduses on; wastuwõetud maksud, nagu selgitawas lisas tähendatud, peaks selts tegewusaasta lõpul riigi renteile üle andma.

Kawatsetud määrust ei arwa rahaminister tarwilikuks. Senniajani on maksude wastuwõtmist asjakohased riigiasutused ise toimetanud ja seda korda oleks tarwis ka tulewikus alal hoida niihästi riigi kui maksjate huwides. Mainitud korral iga sissemakstud summa jõuab kindlasti ja otsekohe riigikassasse; ühes on ka maksja ikka tingimata kindlustatud, et kõik, mis tema maksnud, temale ka maksu ette on arwatud. Ka on praegused maksu wastuwõtjad asutused selles asjas juba täiesti wilunud ja kõik nende töötamise kord on aastate jooksul juba töö iseloomulikkude tarwiduste järele sisse seatud ja nendega ühinenud. Niisugusel olekul eraseltsi sisseseadmine maksja riigi wahele wõib praegust asjakäiku ainult pahemaks teha. Ka ei lähe riigil milgil wiisil korda oma jookswaid maksusid ainult aasta lõpul kätte saada.

Kui aga siiski üksikutel maksjatel hõlpsam oleks oma maksusid riigile nimelt mainitud eraseltsi läbi sisse maksta, siis ei leiaks nemad seks ka praeguses maksude wastuwõtmise korras enesele mingisugust takistust.

6. § 37. kawatseb tööstusnõukogu asutada, seda, muu teiste asjade järjes, ka õigustades „olewaid seadusi täiendada, muutma ehk hoopis kõrwaldama“, p. 6.

Mainitud nõukogule wõiks muidugi õigust anda ainult olewate seaduste täiendamise, muutmise wõi kõrwaldamise eelnõusid läbi arutada, mitte aga neid täiendusi, muutusi ja kõrwaldusi oma wõimuga otsustada, nagu see § 37. p. b., osalt ka p. d wististi ekslikult on öeldud.

Lisa nr. 9.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUSEELNÕU RIIGIASUTUSTE KOOSSEISUDE JA RIIGITEENIJATE PALKADE KOHTA.

§ 1.

Käesolewa seadusega antakse ministriumide ja neile alluwate asutuste ning sõjawäeosade ja -asutuste, nii rahu- kui ka sõjaaegiste, koosseisude kinnitamine, muutmise ja täiendamine ajutiselt Wabariigi Walitsuse wõimkonda.

§ 2.

Wabariigi Walitsusele jääb õigus kõiki riigiteenijaid palkade suhtes asetada järgmistesse palgaastmetesse ning nende piirides ümberpaigutamisi ette wõtta:

1. aste — 2100 mrk. kuus.
2. „ — 1960 „ „

3. aste	—	1820	mrk.	kuus.
4. „	—	1680	„	„
5. „	—	1575	„	„
6. „	—	1470	„	„
7. „	—	1365	„	„
8. „	—	1260	„	„
9. „	—	1190	„	„
10. „	—	1120	„	„
11. „	—	1050	„	„
12. „	—	980	„	„
13. „	—	910	„	„
14. „	—	840	„	„
15. „	—	770	„	„
16. „	—	700	„	„

Märkus: Üksikute eriteadlaste palk wõib tõusta kunni 2800 m., õpilaste ja alamteenijate palgad alaneda kunni 450 margani.

§ 3.

Ameti asukoha elukalliduse järele jagunewad riigiteenijate palgad nelja järku:

- I järk: Tallinnas, Narwas ja Petseris;
- II „ : Tartus, Walgas, Nõmme alewis ja Narwa-Jõesuus — 6% vähem kui I järgus;
- III „ : Muis linnades ja alewites — 12% vähem kui I järgus;
- IV „ : Maal — 16% vähem kui I järgus.

§ 4.

Peale palga maksetakse riigiteenijatele weel perekonna-abiraha sellekohastes erimäärustes ettenähtud alustel.

§ 5.

Käesolewa seaduse § 2. kindlaksmääratud riigiteenijate palganormidele lisatakse juurde ajutise elukallidusmaksuna 30% nimetatud normidest, 1. märtsist 1920. a. arwates.